БЕЈНӘЛМИЛӘЛ ӘДӘБИ ҺЕЧӘ

Јанвар ајы 25-дә Ашгабат шәһәр вә рајон Совет Јазычылар Иттифагынын Бејнәлмиләл Ушаг Китабы Комитәсинин Ашгабат шәһәр вә рајон шөбәсинин ашагыдакы ишләри мүзакирә едилмишдир.

Ашгабат шәһәр вә рајон Совет Јазычылар Иттифагынын Бејнәлмиләл Ушаг Китабы Комит

Әдиби өз әлилә...

АРХИВ СӘНӘДЛӘРИ

М. В. ЗИМЈАНИН ЈОЛДАШ БАКБЫДА

(ӘВВӘЛИ 1-чи СӘҺИФӘДӘ)

угрунда, бу процесс дүнјанын бүтүн гитәдәнчә вә рәгбәтлә ијрәт угрунда, сүр'әтлә силаһланмаға јаһадјырмаг угрунда, тәрәгги јолунда, јени мүнәрәбә тәблүкәсинә гаршысына алмаг угрунда бүтүн тәрәггиләрә, сүлһләрә сүвәләрә бирликдә Совет Иттифагынын, сосиализм бирлији өлкәләринин мүбаризәсинин базасында өнәмијјәтини гејд етди.

Дүнјада вә онун әјрәләрә јајылмасы рәгәбәтдә сәјаси вәзијјәтдән әтрафлы данышдыгдан сонра Зимјанин јолдаш јеңә етди ки, Ленин партијасынын ашағ тарихи јарадымыслары мисалында зәнгәзурлара хитаб чатдырмагы совет халгы мүасир тәрәггисинә онунла кедир. Ахырда о, бакылылара, Шаумјан рајонунун әмәкдашларына мәһкәм чансаглығы вә хошбәхтлик, бејүк партијамызын Ленин бајрағы алтында коммунизм гурулмасында јеңи мүвәффәгијјәтләр арзулады.

(Зимјанин јолдашын нитгі бејүк дитгәт динләнилә вә дефәләрлә алгышларла гаршыланды).

• • •

Јмрынчагда Шаумјан Рајон Партија Комитәсинин биринчи катибі Ј. И. Јусова, Владимир Илич адына Јеңи Бакы нефтәјлә заводунун оператору С. А. Әсәдов, Шаумјан рајонундакі мәктәбләрә орта мәктәбин директору Н. Ә. Кәлинтөрова, П. Монтин адына нефт-мәдән машынгајырма завод комплекс дәзкаһчылар бригадасынын бригадири Е. А. Бағдасәров чыхыш етмишләр.

• • •

Сов.ИКП МК катибі М. В. Зимјанин јолдаш 26 Бакы комиссијасынын катибәсинә ешитрам әламәти олараг јаһаныјын 24-дә чәсәр ингилаб чанквардарынын вәзифәсі јүгә өкләнә јүгрүмүздүр. Өкләнилән гырмызы лентинә белә јазылмышдыр: «Коммунизм угрунда шанлы мүбаризәләрә —26 Бакы комиссарына Сов.ИКП МК, ССРИ Али Советинин депутаты М. В. Зимјаниндән».

Өкләнә јүгүлмәсі мәрасиминдә Сов.ИКП МК Сијасі Бүрасы үзвүнүнә јаһамкәр, Азәрбајҹан КП МК-нын биринчи катибі Һ. Ә. Әлијев јолдаш, Азәрбајҹан КП МК бүрасынын үзвләри Ә. Һ. Кәримов, В. С. Краснјаков јолдашлар нитгләр етмишләр.

Һәмин күн М. В. Зимјанин вә Һ. Ә. Әлијев Бакы данышјолу вагзалынын гаршысында јеңидән гурулан мејданда олмуш бүрүнҹ тикилмиш јени вагзал корпусунун бинасына бахмышлар. Онлар Ф. Е. Дзержинскинә адына парка кетмишләр. М. В. Зимјанин орада сәдагәтлә ленинчи Феликс Дзержинскинин абидәсинә бахмышдыр.

Республика електротехника сәнајесинин фәаллығы олан Бакы мәишәт кондисионерләр заводунун ишчиләри Зимјанин вә Әлијев јолдашлары сәмими гаршыламышлар. Гонаглар мүәссисәнин әсас сехларына бахмышлар, сүр'әт илә апаратларынын һиссәләринин һазырланмасы вә бу апаратларын гурашдырылмасы процессини изләмишләр, мүһәндис-техник ишчиләрлә, фәһләләрлә, комсомолчуларла сөһбәт етмишләр. Зимјанин јолдаш мүәссисәнин јүксәк техники сәвијјәдә көрүлүр ишдән, әсас јарадылмасы өлкәмизин әмәк вә истиһсаһат шәраитиндән разы галдығыны бildирмишдир, истәсәләр даһа да тәкмилләшдирмәк вә автоматлашдырмаг лүзумуну гејд етмишдир.

Азәрбајҹан ССР Елмләр Академијасында М. В. Зимјанин вә Һ. Ә. Әлијев республиканын көркәмли алимләри илә көрүшмүшләр. Азәрбајҹан елминин инкишафында сәмәрәсинә бахмыш, физика институтунда олмушлар.

Шаумјан Рајон Партија Комитәсинә Зимјанин јолдаш рајон бүросунун үзвләри илә сөһбәт етмишдир.

• • •

Јанварын 25-дә М. В. Зимјанин Бакыдан Москваја јола дүшмүшдүр. Тајјарә мејданында ону Сов.ИКП МК Сијасі Бүрасу үзвүнүнә намизәд олмуш Азәрбајҹан КП МК-нын биринчи катибі Һ. Ә. Әлијев, Азәрбајҹан КП МК бүрасынын үзвләри Һ. Х. Ибрәһимов, Ә. Һ. Кәримов, В. С. Краснјаков, Ј. Н. Путатов, Н. Һ. Сејидов, Г. Ә. Хәлилов јола салмышлар.

К Ө Р К Ә М Л И јазычы вә мәзмиф, ганнаф Абдулла Шаиг узун илләр ресурсларынын бир чох тәдгиг тәдрис очагларында Азәрбајҹан әдәбијјаты тарихи вә Азәрбајҹан дилиндән дерс демишдиләр.

Халг мүәллиминин һәјатынын вә јарадыҗылығынын јүз илә 80-чи илләрдәки әсас вә педагоҗи фәалијјәти јахшы өјрәнилмишдир. Бу мүнасибәтлә Мәркәзи Дөвләт Әдәбијјат вә Инчәсәнәт архивинә вәрәгмиш бир шәхси ишдәмин бошлуғу долдурмаға көмәк едир. Шәхси ишдә А. Шаигин 1931—1934-чү илләрдә Азәрбајҹан Нефт Институтунда (индики М. Әзизбәјов адына Гырмызы Әмәк Бајрағы ордену Нефт вә Кимјә Институту) педагоҗи фәалијјәтинә аиддир. О, 1931-чи ил октјабрын 17-дә институтун тәдрис һиссә мүдирінә вәрдиҗи ораҳәсиндә јазырдыг: «Мәнә түрк (Азәрбајҹан — А. П.) дилиндән дерс вермәјинә ҳаһиш едирәм. Отуз илдир ки, мүәллим ишләјирәм. Дилә аид бир сајда дәрсликләрим вә бир нечә бәдиҳ әсәрим мүәллифијәм».

А. Шаигин өрнәксинә јазарәнда бәзи бир дәрәҹәдә јазылмышдыг: «Абдулла Шаиг Азәрбајҹанда түрк (Азәрбајҹан—ред.) дилинә тәдрис едән өн јахшы педагогдур бирдир. Она түрк дилиндән дерс вермәји ҳаһиш едирәм».

Абдулла Шаигин 1931-чи ил «октјабрын 20-дә штатдаҳәнкәр ассистент кечирмәк» һаггында тәдрис һиссә мүдирінә вәрдиҗи ораҳәсиндә јазырдыг: «Мәнә түрк (Азәрбајҹан — А. П.) дилиндән дерс вермәјинә ҳаһиш едирәм.

Вәрәгдә А. Шаигин 1902—1931-чи илләрдәки педагоҗи фәалијјәтинә аид вәрәгләр мәс'ул мараглыдыр. Бурада о, 1902—1904-чү илләрдә Бакыда (әдәбиҗи рус-татар (Азәрбајҹан—А. П.) мәктәбинда, 1904—1906-чы илләрдә Сабунчу дәмир јолу синифләр мәктәбдә, 1904—1912-чи илләрдә Бакыда чүчүнү кишиләмәјә јарамаг, 1912-чи илдә исә Бакы реалны мәктәбинда Азәрбајҹан дили вә әдәбијјаты мүәллими ишләдиҗини гејд етмишдир.

Азәрбајҹанда Совет һакимијәтинин гәләбәсиндән сонра Абдулла Шаиг педагоҗи фәалијјәтини даһа да көнишләндирир. 1921—1926-чы илләрдә о, Али Педагоҗи Институтунда вә Педагоҗи Гызлар Институтунда, 1926-чы илдән Бакы Педагоҗи Техникумунда, 1931-чи илдән исә Азәрбајҹан Нефт Институтунда дил вә әдәбијјатдан дерс демишдир.

Шәхси вәрәгдә А. Шаигин Азәрбајҹан, рус, фарс, түрк вә әрәб дилләрини билдиҗи һаггында гејд вардыр.

Һәмин ишдәки өн гијмәтләндиҗи исә көркәмли әдибин бәдии вә елми-тәдриҗи фәалијјәтинә аиддиг. Бу јазылмаларын өзүнүн јүз-татар (Азәрбајҹан—А. П.) мәктәбинда, 1904—1906-чы илләрдә Сабунчу дәмир јолу синифләр мәктәбдә, 1904—1912-чи илләрдә Бакыда чүчүнү кишиләмәјә јарамаг, 1912-чи илдә исә Бакы реалны мәктәбинда Азәрбајҹан дили вә әдәбијјаты мүәллими ишләдиҗини көстәрмишдир.

Азәрбајҹанда Совет һакимијәтинин гәләбәсиндән сонра Абдулла Шаиг педагоҗи фәалијјәтини даһа да көнишләндирир. 1921—1926-чы илләрдә о, Али Педагоҗи Институтунда вә Педагоҗи Гызлар Институтунда, 1926-чы илдән Бакы Педагоҗи Техникумунда, 1931-чи илдән исә Азәрбајҹан Нефт Институтунда дил вә әдәбијјатдан дерс демишдир.

Абдулла Шаиг ушаглар үчүн јаздығы әсәрләринин сијаһысында ше'рләр «Сәнәмә нәсиҳәт» «Газ» адлы драмаларынын вә «Колхозчу» һекајәсинин адыны гејд едир. Әдибин бешчилдлиҗинин үчүнчү илиндә ушаглар вә көчүлər үчүн јазылмыш әсәрләри ара сында вә шәхси архивиндә һәмин драмлара вә һекајәләри раст көлмәдик.

Бөјүкләр үчүн јазыланларын сијаһысында исә адлары бизә јахшы мә'лум олан әсәрләр јазылмышдыг. «Мубәризләр» вә «Икки шам ағачы» романларынын да олдуғу көстәрилмишдир. «Мубәризләр» романынын гарышысында онун 1909-чу илдә јазылдығы гејд едилиб. Көрүнүр, һәмин әсәр «Әсримизин ғәһрамانлары» романынын, «Икки шам ағачы» исә «Ајраз» романынын илк ады олмушдур. Һәтта А. Шаиг бу ад алтында романдан бир парча да чап етдирмишди.

Әдиб сијаһыда «Ана» адлы драмынын да олдуғуну көстәрир. Бу әсәрин әзјасмасы итмиш вә бизә чатмамышдыр.

А. Шаигин бурада гејд етдиҗи «Кулу» һекајәсин да китабларында вә шәхси ара хинда јоздуг. Шаигин «Дурсун» әсәринә әсас, образлардан бири Кулудур. Ола биләҹәк ки, әдиб ела һәмин әсәри нәзәрдә тутмушдур.

Јусејн Чавидин «Нәлинә» нагнамасы, Фүзулі, Нәсими, М. Ф. Ахундов вә башгалары һаггында адыны чәкдиҗи мәгаләләр әдәбиҗјатдан дордунчу чилдинә дахил едилмишдир. Мүәллиф сијаһыда «Бүлбүл» әсәри һаггында мәгаләси олдуғуну да гејд едир. Һәмин мәгаләдә бир нә мә'лум дејил.

Инанырыг ки, А. Шаигин өз әли илә јаздығы сијаһы онун јарадыҗылығына мешгул олан тәдгигатчылара көмәк едәчәкдир.

А. Шаигин шәхси ишиндә ахырынчы сәнәд онун 1934-чү ил ијулун 8-дә мә'зунијјәт алмаг үчүн институтун тәдрис һиссә мүдүрү И. Ахундзадәјә вердиҗи әризәдир.

Атаһан ПАШАЈЕВ,
республика Мәркәзи Дөвләт Әдәбијјат вә Инчәсәнәт архивинин директору.

Бәстәкарлар иттифағы јарадылмышдыр

ПРАГА. Чехословакија бәстәкарларынын тә'сис гурултајы ез илинин баша чатдырмышдыр. Гурултајын иштиракчылары Чехија вә Словакија бәстәкарларынын республика иттифагларынын бирләшдиҗи бу јени јарадыҗылыг тәшкилатынын вәзифәләрини музакирә етмишдиләр.

Гурултајда иттифагын јени замнамәсинин гәбул едилмәси вә рәһбәр органларынын сечилмиҗи, Әмәкдар инчәсәнәт хадими Андреј Оченаш Чехословакија Бәстәкарлар Иттифагы идарә һеј'әтинә сәдри сечилмишдир.

Азәрбајҹан пианочусунун уғурлу чыхышлары

Иран мәтбуаты Москва симфоник оркестринин (бадин рәһбәри вә баш дириҗору — ССРИ халг артисти В. Дудәрова) вә Азәрбајҹан ССР халг артисти, Бејнәлхалг мүсабигәләр лауреаты Фәрһад Бәдәлбәјлинин чыхышларыны јүксәк гијмәтләндирир.

Бу јазылларда шөһрәтлиҗинин гонағы олмуш Москва Дөвләт симфоник оркестри Иран гастролларында бу мүгәддәс Иранын классик мусиги һәнәрәкарлы совет артистларынын фәдакарлыг, Чајковскинин, Прокофјевин, Шостаковичин, Равелин вә башга мәшһур бәстәкарларын әсәрләринә бөјүк марагла гулаг асмышлар. Мәтбуат симфоник оркестрин иштиракчылы, В. Дудәрованын дириҗорлуғу барәдә хүсүси сөзләр јазараг, һәмјерлиҗимиз Фәрһад Бәдәлбәјлинин вәрәзәлуғуну хүсүси гејд едир.

ГАРДАШ РЕСПУБЛИКАЛАРДА

Һәмјерлиҗимизин төһфәси

ЈУНЕСКО-нун гәрары илә бу илин апрелиндә тачик совет әдәбијјатынын банисі Садрәддин Ајнинин анадан олмасынын јүз иллији бүтүн дүнјада гејд едиләчәкдир. Бу мүнасибәтлә гардаш Тачикистанда бөјүк јасајыш һәср едилмиш бир сыра тәдбирләр көрүлүр. Онун һаггында филм чәкилир, опера тамашасы һазырланыр. Јубилејин әјани адлы әсәри әсасында «Сәламчинин өлүмү» балети јарадылыр. Јубилеј күнләринә тәдәр С. Ајнинин бәрәнҹинә тәзә елми әсәрләр нәшр едиләчәк, китаблары бурахылачаг. Јешмүәјі Јенидән гурулачаг, илин әбидәси ачылдыгдан сонра.

Бу абидәләрдән бири Душанбәдә С. Ајнинин адына мәдәнијјәтләндирилиб. Постаментин гурулмасы артыг баша чатмагдадыр. Бу абидә тачик халгына республикамызын јубилеј төһфәси олачаг—мүәллифин Әјәрбајҹан ССР әмәкдар инчәсәнәт хадими, ССРИ Рәссамлыг Академијасынын мүхбир үзвү Өмәр Елдаровдур. О демишдир:

— С. Ајнинин јени абидәсинә чүрү өзүнүн адыны дашыјан мејдан тәсадүфән сечилмәјиб. Бөјүк үстадын өвәзинә һеј'әкләр дә бурада олуб. Лакин ораҳәр Һүдүр биналара бурахыҗы онун ümумми ансамбла үјғунлашмасы һиссе едилиди. Буна көрә дә мејданда даһа ирәли елчүгу, тамам јеңи көмәҗсиҗалы абидә јучалтмаг гәрара јалынды. Мән бу өз сөзүмү һәвәслә кирмишдим. Дүшәнбәли мә'мар Рүстәм Каримовла бирликдә бүтүн гошуму тикилләрдә һәмаһәнк-вәһид ансамбл јаратмаға чалышдыг.

Абидә дөрд һиссәдән ибарәт олачаг. Әлбәттә, бах мөвзу јазычынын өз һеј'әкләндиҗи. Ону чох уча, гранит постамент үзәринда гојмаг нәәрәдә тутулуг. Үзү шәһәрин мәркәзинә бахачаг, әсәрләринин әсас мөвзусу олан һеј'әкләтәрашыг композисијалары үч тәрәфдән дөврәјә алыначаг. Јүксәктә сол һиссәсиндә дирик ләнә тәсвир едилиб; көнч өз севкилисинә чан атыр, лакин федал зүлмүнүн рәмзи—әрәбі пилотор оларды бир-бириндән ајырмыр. Орта һиссәдә азадлыг мөвзусу јаранмаг тапыб; инсан көнә дүнјада гаршы үсјан едиб, әдәвәт бүхәлларыны гырыр. Үчүнчү һиссә ингилабі һадисәләр вә һәср олунуб; Гызыл Ордунун дөјүшүларындан—руслар вә тачикләр хүсүси күчләр үзүндә мүбаризәјә атылырлар...

Өмәр Елдаров һеј'әкәл үзәриндә ишини тамамлајыб. Фигурлар Ленинградын мәшһур «Монументскулптура» заводунда бүрүнҹүнә һазырланачаг. Галан һиссәләр гранитдән олачаг.

Араз ЗЕЈНАЛОВ

Харичдә нәшр олунмушдур

„АЗӘРБАЈҸАНЫН СӨЗ УСТАЛАРЫ“

Б И Р Р С Ы Р А Шәрг өлкәләриндә јашајыр ки, Азәрбајҹан әдәбијјаты тарихи дөрт әсрләр бөјү тәзәкрәчиләк шәкилдә јарамиш иккиләф етмишдир. Тәзәкрәчиләк әдәбијјатшүнаслығын мүнум сәбәбидир. Мүасир дәврдә дә тәзәкрәр өн өнәси дәвам етдирилир. Лакин мүасир тәзәкрәләр елми принсипи, дәгигләри вә истинад етдији мәнбәләрә тәнгиди мүнасибәти илә гәдим тәзәкрәләрдән фәргләнир.

Тәбриз университети Иран Азәрбајҹанынын тарихимиз әдәбијјатшүнасларындан Әмиз Дөвләтабадинин «Сухәнәрвәри-Азәрбајҹан» («Азәрбајҹанын сөз усталары») (1977) адлы тәзәкрәсини нәшр етмишдир. Бу әсәр Ә. Дөвләтабадинин үзәринда ишләдиҗи икичилдлик тәзәкрәнин илк чилдинә биринчи һиссәсидир.

Мә'лум олдуғу кими, тәзәкрәләр өз тәртибі принсипинә көрә, әсасән, ики чүр олур: үмумі вә хүсүсі тәзәкрәләр. Үмумі тәзәкрәләрдә шаирләрин һарада доғулмасы вә һаны халга мәнсуб олмасы нәәрә алынмыр; хүсүсі тәзәкрәләрдә исә бир өлкәнин, вилајәтин, шәһәрин вә ја мүәјјән бир зүмрәјә мәнсуб олан шаирләрин һаггында мә'лумат верилир. Ә. Дөвләтабадинин тәртиб етдији тәзкирә да хүсүсі тәзәкрәдир. Бурада јалныз Иран Азәрбајҹанында јетишмиш шаирләрин тәрҹүмејі-һаллы бир јерә топланмышдыр. Һәм јер адлары, һәм дә шаирләрин тәхәллүсү әлифба сырасы илә тәртиб едилмишдир. Биринчи һиссәнин биринчи чилдинда Иран Азәрбајҹанынын Әрдәбил, Гарадаг, Күнеј маһалы вә Тәбриздә гәдим дөврдән башлајараг 1941-ин илә дәк јашајыб-јаратмыш 317 шаир һаггында биографик мә'лумат верилир вә әсәрләриндән нүмунәләр көтрилмишдир.

Китаб Көрмүнн әдиб Мәнсурәр Мүтәллибин ичтик бир мүгәддимә јазмышдыр. Мүгәддимәдә гејд олунур ки, Әмиз Дөвләтабадин һәмин әсәрин үзәринда узун илләрдән бәри чалышмышдыр, бу өлкәдә јашамыш јүзләрлә шаир һаггында илк мәнбәләрдән мә'лумат топлајыб онлары системләшдирмиш вә тарихин јунтудуғу бир сыра шаирләри тапыб үзә чыхармышдыр. Илләр бөју давам едән тәдгигатчы әмәјинин нәтиҹәсі олан бу китаб кәләчәкдә Азәрбајҹан әдәбијјатынын кениш елми тарихинин јаранмасына көмәк едәчәкдир.

Мүртәзәвинин мүгәддимәсиндән сонра китабда тәзәкрәләрдә мөвчуд олан кәсирләри вә јанлышлығлары ортадыра чыхарыр, онлары дүзәлдиҗидир. Мисал үчүн Марагалы Әбдәлмүн әдәбијјат тарихи вә дефи олундуғу јер һаггында тәзкирәдә олан јүгунсузлуғлары нәәрәдән нечә бир. Мә'лум олдуғу кими, Әбдәлмүн 738 һиҗри һәмәри тарихиндә Марагада вәфат етмишдир вә орада да дефи олунмушдур. Ә. Дөвләтабади өз тәзкирәсиндә дағлыгдашмаг үчүн Марагаја кедиб Әбдәлмүн гәбрини зијарәт етмиш вә һәмин рәнҹдән дашда һәкк олундуғуну көрмүшдүр. Һалбуки Дөвләтшаһ Самәрәнди, Әзәр Бәјдили, Һидајәт вә «Мәчалисүл-мө'мининә» ја «Мәчалисүл-ушшаг» мүәллифләри јазмышлар ки, Әнәдәи күјә Исфаһанда вәфат етмиш вә орада да дефи олунмушдур. Бәзәт тарихи ја јанлыш оларат «Атәшкәдә», «Мөчмәүл-фусаһа» вә «Рејанәт-үл-арифин»дә 554 «Нефт нәгиме»дә 607 вә «Тәзкирәтушшүәрә»дә 697. «Данишмәндани-Азәрбајҹан»да 737-чи ил көстәрилмишдир.

Бу кими сәһвләр тәзкирәләрдә дә дејилдиг. Тәзкирәнин вәзифәсі, һәр шејдән әввәл, онлара тәнгиди јанашмадан вә бахмадыг илк мәнбәләрә мүраҗиәт етмәкдән ибарәтдир. «Азәрбајҹанын сөз усталары» тәзкирәсинин баш һиссәсі үстүнүнә онун илк мәнбәләри әсасында тәртиб олунмасындадыр. Ә. Дөвләтабади буна ишарә едәрәк јазыр: «Бу китабы тәртиб едәрәкән мүмкән јахшы ады чәкилмиш вә онларын ана дилиндәки әсәрләриндән үмумән нәрәмәмишдиг. Мисал үчүн, әсәси ана дилиндә—Азәрбајҹан дилиндә јаздығы тәзәләрин, көрәјләдығы вә гошмаларын илә шөһрәт газанмыш Нәбати (Хан чобаны) кими шаирләр Азәрбајҹан дилиндә јаздығы ше'рләриндән јалныз икичә бејт нүмунә көтрилмишдиг ки, онун да јарысы тат шивәсиндәдир. Бир гәсидәсинин әхирләр тапдығы татча бир бејти дә мүәллиф «нәәрәдән гачырмамыш» вә ону да тәзкирә көтүрмүјүн лазым билмишдиг. Әлбәттә, мүәјјән мүддәт дөган бу чәһәт көзәтә үјғун дејил вә бу јанлыш мөвгеә шаирләрин дүзкүн тәдгим едилмәсінә хәләл кәтирмишдир.

Ә. Дөвләтабади, өзүнүн дә гејд етдији кими, мәнбәләрә тәнгиди јанашмыш вә өзүндән әввәлки мүәллифләрин фикрләрини јахшы онун көзләрини ачмамышдыр. Ајнчат тәәссүф ки, о, Азәрбајҹан хәлгинын гәдим дили вә онун мәишәти һаггында бәзи мүәллифләрин јанлыш фикрләрини илә разылашмыш вә бу сәвәдә тарихи тәфриф едәнләрин гејрі-елми мүәдәаларыны гејдсиз-шәртсиз гәбул едир вә әсәрини көчүрүр.

Бә'зи гүсурларына вә мүбаһисәли чәһәтләрә бахмајараг, «Азәрбајҹан сөз усталары» гијмәтли вә фајдалы әсәрдир. Бу тәзкирә, јухарыда дејилдији кими, Иран Азәрбајҹанынын әдәбијјатынын мүкәммәл тарихини јазмаг үчүн ајнчат мәнбәләр олачагдыр. Үмид едирик ки, Әмиз Дөвләтабадин башладығы бу бөјүк јолда ишини мүвәффәгијјәтлә давам етдирә биләҹәк вә тарихчиләр

Аббас ЗАМАНОВ,
Һәмид МӨММӘДЗАДӘ.

дејир. XVI әср мүәллифи Һафиз Һүсејн Кәрбәлајы «Мәгәбәрутушшүәрә»нин јаранмасы вә орадакы дәфнләр һаггында гејд едиб ки, онун китабындан чәми 96 ил сонра јазылмыш «Рөвзәји-әтһар»да Молла Нәшрі Һәмин јерин әввәлки вәзијјәтдә галдығы вә мәшһур шаирләрин мәзарларынын һамыја бәлли олдуғуну јазыр. Лакин јашадығымыз әсрин әввәлләриндә тамамланмыш «Тарихи-Тәбриз»дә әсәрләрдә Надир Мирзә гејд едир ки, «Мәгәбәрутушшүәрә» тамамилә итмә-батмышдыр. Анчаг бүтүн бунлардан бирликдә нәәрә алмаг лазымдыр ки, мәрһум тәдгигатчы Новруз Агајев 30-чу илләрдә Тәбриздә оларкән Хаганинин гәбринин башдашындан еслампак һаг-ларајлыг Бакыја кәтирмишдир (еслампакын сүрәти Бакыдә Низами адына Азәрбајҹан әдәбијјаты мүзејиндә нүмајиш едирилир). Ә. Дөвләтабадинә бүтүн бунлар мә'лумдур вә о, Совет Азәрбајҹанында әдәбијјатшүнасларын адаа вә етдикләри нагылларын јалныз бир јерә топланмасы, онлара тәнгиди јанашмадан вә бахмадыг илк мәнбәләрә мүраҗиәт етмәкдән ибарәтдир. «Азәрбајҹанын сөз усталары» тәзкирәсинин баш һиссәсі үстүнүнә онун илк мәнбәләри әсасында тәртиб олунмасындадыр. Ә. Дөвләтабади буна ишарә едәрәк јазыр: «Бу китабы тәртиб едәрәкән мүмкән јахшы ады чәкилмиш вә онларын ана дилиндәки әсәрләриндән үмумән нәрәмәмишдиг. Мисал үчүн, әсәсән ана дилиндә—Азәрбајҹан дилиндә јаздығы тәзәләрин, көрәјләдығы вә гошмаларын илә шөһрәт газанмыш Нәбати (Хан чобаны) кими шаирләр Азәрбајҹан дилиндә јаздығы ше'рләриндән јалныз икичә бејт нүмунә көтрилмишдиг ки, онун да јарысы тат шивәсиндәдир. Бир гәсидәсинин әхирләр тапдығы татча бир бејти дә мүәллиф «нәәрәдән гачырмамыш» вә ону да тәзкирә көтүрмүјүн лазым билмишдиг. Әлбәттә, мүәјјән мүддәт дөган бу чәһәт көзәтә үјғун дејил вә бу јанлыш мөвгеә шаирләрин дүзкүн тәдгим едилмәсінә хәләл кәтирмишдир.

Ә. Дөвләтабади, өзүнүн дә гејд етдији кими, мәнбәләрә тәнгиди јанашмыш вә өзүндән әввәлки мүәллифләрин фикрләрини јахшы онун көзләрини ачмамышдыр. Ајнчат тәәссүф ки, о, Азәрбајҹан хәлгинын гәдим дили вә онун мәишәти һаггында бәзи мүәллифләрин јанлыш фикрләрини илә разылашмыш вә бу сәвәдә тарихи тәфриф едәнләрин гејрі-елми мүәдәаларыны гејдсиз-шәртсиз гәбул едир вә әсәрини көчүрүр.

Бә'зи гүсурларына вә мүбаһисәли чәһәтләрә бахмајараг, «Азәрбајҹан сөз усталары» гијмәтли вә фајдалы әсәрдир. Бу тәзкирә, јухарыда дејилдији кими, Иран Азәрбајҹанынын әдәбијјатынын мүкәммәл тарихини јазмаг үчүн ајнчат мәнбәләр олачагдыр. Үмид едирик ки, Әмиз Дөвләтабади башладығы бу бөјүк јолда ишини мүвәффәгијјәтлә давам етдирә биләҹәк вә тарихчиләр